

Úloha č. 4: Zoči-voči nepriateľstvu a odporu

Nedeľa: Začiatok protivenstiev

Ezd. 4,1-5 - tieto verše boli riešené v poznámkach k úlohe č. 1 v časti na pondelok, preto sa im už tu nebudeme venovať.

Pondelok: Povzbudenie prorokov

(Ezd. 5,1-5 SEkP) *¹Prorok Aggeus a Iddov syn Zachariáš však prorokovali v mene Boha Izraela, ktorý vládol nad nimi, tým Židom, ktorí boli v Judsku a v Jeruzaleme. ²Šealtielov syn Zerubábel a Joadákov syn Ješúa sa vzchopili a začali stavať Boží dom v Jeruzaleme. Ruka v ruke s nimi pracovali Boží proroci a podporovali ich. ³V tom čase k nim prišiel vládár Záriečia Tattenaj, Šetar-Bozenaj a ich spolupracovníci a opýtali sa ich: Kto vám dovolil stavať tento chrám a opravovať tieto hradby? ⁴Ďalej sa ich spytovali: Ako sa volajú muži, čo stavajú túto budovu? ⁵Božie oko však spočívalo na starších Židoch, a tak im neprerušili prácu, kým sa nepredostrie práva Dáriovi a kým odtiaľ nedostanú rozhodnutie o tom.*

Celá táto stať je súčasťou aramejskej časti Ezdráša, ktorá začína štvrtou kapitolou a končí až v šiestej kapitole osemnástom verši. Záver šiestej kapitoly (vv. 19-22) sa vracia k hebrejčine. Je to zhrnutie celého úvodu knihy (kapitoly 1-6), ktoré prichádza po vysviacke obnoveného chrámu.

vv. 1-2 Nám predstavujú hlavné postavy, ktoré viedli navrátilcov pri stavbe chrámu. Dvaja proroci Aggeus a Zachariáš, ktorí pomáhali pri stavbe chrámu "avšak zrejme nie manuálne, ale skôr morálnou a duchovnou podporou".¹ Zachariáš je tu predstavený ako syn Iddov, to trochu nesedí so Zach 1,1, kde je tento prorok predstavený ako Iddov vnuk "syn Berechju, Iddovho syna". To sa však dá jednoducho vysvetliť, pretože slovo "syn" môžeme v Starom zákone chápať aj ako "potomok".²

Zerubábel je práve v prorokoch Aggea a Zachariáša predstavovaný ako najdôležitejšia postava. Bol vodcom navrátilcov a v knihách týchto prorokov má až mesiášske črty. Aggeus ho "nazval guvernérom Judska, ukazuje, že bol perzským úradníkom"³. Ješua ako veľkňaz je zasa zodpovedný za náboženskú oblasť a chod chrámu.

¹ WILLIAMSON, H. G. M. Word Biblical Commentary: *Ezra-Nehemiah*, vol. 16. Grand Rapids: Zondervan, ePab edition 2018. s. 566. ISBN 978-0-310-58836-8.

² FENSHAM, F. Ch. The New International Commentary of the Old Testament: *The Book of Ezra and Nehemiah*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co. 1982. s. 268. eISBN 978-1-4674-0585-0. [Kindle version]. str. 79.

³ FENSHAM, F. Ch. The New International Commentary of the Old Testament: *The Book of Ezra and Nehemiah*. str. 78.

vv. 3-5 Tattenaj je tu nazvaný satrapom Záriačia, "vieme, že v tom čase tu bol satrapom Ushtani."⁴ Výraz *peha*, ktorý prekladáme ako guvernér, miestodržiteľ, alebo v tomto prípade satrapa, pretože Záriačie je vlastne Trans-Eufratská satrapia, nemusí znamenať len satrapu, ale aj "vysokého úradníka, ktorý bol tomuto satrapovi priamo zodpovedný."⁵ Šetar-Bozenaj je meno perzského pôvodu a tento človek mohol byť tajomníkom. WILLIAMSON upozorňuje, že biblický text nám nedáva žiadny dôvod k úvahám, že by títo úradníci prišli s nepriateľskými úmyslami.⁶ Ale len vykonávali prácu, za ktorú boli zodpovední, chcú sa presvedčiť, že stavba, ktorá sa začala v Jeruzaleme je z kráľovského nariadenia. Keď Dárius potvrdí Kýrov edikt, tak nechajú Judejčanov pokračovať v práci. Títo perzskí inšpektori, boli nazývaní aj ako "kráľovské oko"⁷, ktoré malo byť hrozivým pohľadom kráľa, ktorý všetko vidí. S tým korešponduje nie tak bežný výraz "Božie oko" v piatom verši, ktoré neznamená hrozivú kontrolu, ale naopak všadeprítomný pohľad milujúceho Boha.

⁴ FENSHAM, F. Ch. The New International Commentary of the Old Testament: *The Book of Ezra and Nehemiah*. str. 79.

⁵ tamtiež, str. 79.

⁶ WILLIAMSON, H. G. M. Word Biblical Commentary: *Ezra-Nehemiah*, str. 169.

⁷ tamtiež, str. 170.

Utorok: Prerušenie prác

(Ezd. 4,23,24 SEkP) ²³*Ked' odpis nariadenia kráľa Artaxerxa prečítali pred Rechúmom, pred pisárom Šimšajom a pred ich spolupracovníkmi, vybrali sa napochytró k Židom do Jeruzalema a z vládnej moci im rozkázali prestať.* ²⁴*Tak bola zastavená práca na Božom príbytku v Jeruzaleme a nerobilo sa až do druhého roku kraľovania perzského kráľa Dária.*

V tejto časti dochádza k značným nedorozumeniam najmä pre verš 24. Podľa tohto textu by kráľ Darius nasledoval po Artaxerxovi, ale to samozrejme nie je pravda. Artaxerxes je v Ezdráš-Nehemiáš posledným kráľom. V popise histórie nie je možné vychádzať ani od Josepha, pretože on sám vychádza z Ezdráša a teda nie je nezávislým autorom. WILLIAMSON kladie dôraz na rozdiel v Ezd. 4 medzi "históriou a literárnym prostredím"⁸. Verš 24 tu identifikuje ako literárne zariadenie "opakujúce sa obnovenie"⁹ (repetitive resumption). Musíme si uvedomiť, že Ezd. 1-6 nie je úplne v chronologickom poradí. Práve štvrtá kapitola veršami 6-23 tvorí akúsi vsuvku do rozprávania o stavbe chrámu (kapitoly 3-6). Dvadsiaty štvrtý verš treba chápať ako literárny nástroj, ktorým autor obnovuje rozprávanie prerušené vsuvkou. WILLIAMSON k tomu poznamenáva:

Jeho účelom [opakujúceho sa obnovenia], je označiť obnovenie naratívnych tokov, ktoré boli prerušené vložením nejakého digresného materiálu. Dalo by sa takmer povedať, že to možno chápať ako ekvivalent zátvoriek alebo poznámok pod čiarou starovekého spisovateľa. Pokiaľ sa v. 24 vezme takýmto spôsobom, nebude jeho účelom pridať k rozprávaniu nový vývoj, a ešte menej naznačovať, že by Darius nasledoval po Artaxerxovi; bude to proste zariadenie pre označenie veršov 6-23 ako odklon od vývoja príbehu.¹⁰

Pre kompletnejší prehľad Perzskej histórie, pozri dokument Úvod k Ezdrášovi a Nehemiášovi v sekcii materiály pre učiteľov. Pre stručnosť si môžeme spomenúť kráľov ako postupovali: Kýros, Kambýses, Darius, Xerxes (Ahasvér) a Artaxerxes.

⁸ WILLIAMSON, H. G. M. Word Biblical Commentary: *Ezra-Nehemiah*, str. 145.

⁹ tamtiež, str. 145.

¹⁰ tamtiež, str. 145.

Streda: Nehemiáš sa púšťa do diela (o 13 rokov neskôr)

(Neh. 4,11-14 SEKP) ¹¹*Tí, čo stavali hradby, aj tí, čo nosili a nakladali bremená, jednou rukou pracovali na stavbe a druhou držali zbraň.* ¹²*Každý, kto staval, mal na bedrách pripásaný svoj meč a takto staval, kým trubač stál vedľa mňa.* ¹³*Šľachticom, predákom aj ostatnému ľudu som povedal: Práca je veľa a je rozsiahla, no my sme roztrúsení po hradbách, vzdialení jeden od druhého.* ¹⁴*Zhromažďte sa k nám na miesto, kde začujete zvuk trúby. Náš Boh bude bojovať za nás.*

Keď nepriatelia neuspeli vo svojich diplomatických manipuláciach, hrozí otvorený vojenský konflikt. Verše 11-14 popisujú, že práce naplno pokračujú ďalej, ale s určitými opatreniami. "Nosiči a zdvíhači bremien" jednou rukou nesú košík a v druhej majú zbraň. Niektoré preklady uvádzajú oštep, je však pravdepodobnejšie, že onou zbraňou boli kamene, ktorých bolo všade naokolo dostatok mohli slúžiť ako strely do prakov. Tento pohľad zastáva WILLIAMSON¹¹ aj FENSHAM¹². Druhá skupina pracovníkov "murári" mali pripásaný meč. Problémom bolo, že práce na mestských hradbách boli na rozsiahlom území a pracovníci tak boli od seba rozptýlení. Nehemiáš to vyriešil tak, že ako poplach mal zaznieť zvuk baranieho rohu (hebr. *šofar*) a na tento pokyn sa mali všetci zhromaždiť do boja.

WILLIAMSON tiež poukazuje, že autor tu používa slovník "svätej vojny", to znamená, že prípadný konflikt nie je v rukách človeka, ale Boha. Vo svätej vojne totiž bojuje Boh, tak ako dokladá štrnásty verš. Vo svätej vojne sa jedná o Božie záležitosti. Tu je treba uviesť rozdiel, že svätá vojna nie je náboženská vojna. Pri náboženskej vojne sa jedná o to, že človek bojuje za svoje náboženstvo, svoje doktríny, svoje pravdy. Vo svätej vojne ide o prežitie Božieho ľudu, ktorý sa spolieha na Božiu záchranu.¹³

Na začiatku štvrtej kapitoly je spomenuté, že práce postúpili (v. 1). Mohli by sme to chápať aj tak, že práce na stavbe boli asi v polovici. To mohlo mať za následok, že úvodné nadšenie staviteľov už opustilo a radosť z dokončenia bola ďaleko. Skutočnosť, že Židia boli zo všetkých strán obkľúčení nepriateľmi mohla viesť k dezerciam a úplnému zastaveniu stavieb. Preto bola Nehemiášova reakcia na celkovú situáciu naozaj brilantná. Ukázal, že ako správny vodca vie, čo má v danej chvíli robiť. Práve Božia ochrana a organizácia obrany, ktorú Nehemiáš vytvoril však spôsobila, že k žiadnemu boju nakoniec nedošlo a nepriatelia nakoniec v šiestej kapitole zmenili svoju taktiku. Práca mohla ďalej napredovať. Na tomto príklade môžeme vidieť, že "modlitba a dôvera v Boha idú ruka v ruke s racionálnym usporiadaním dostupných zdrojov"¹⁴. Nehemiáš nie je vo svojej viere ani naivný ani slepý, ale správa sa racionálne.

¹¹ WILLIAMSON, H. G. M. Word Biblical Commentary: *Ezra-Nehemiah*, str. 332.

¹² FENSHAM, F. Ch. The New International Commentary of the Old Testament: *The Book of Ezra and Nehemiah*. str. 188.

¹³ Pre pochopenie témy "svätej vojny" odporúčam článok: PRUDKÝ, Martin. Tzv. "sväté války" ve starověkém Orientu a ve zvěstování Bible. In *Spravodaj SKŽ*, č. 50, 2004/5764, pp. 8-15. [online], [cit. 18. októbra 2019] dostupné z [www: < https://www.etf.cuni.cz/~prudky/pdf/04skz50-svate-valky.pdf >](https://www.etf.cuni.cz/~prudky/pdf/04skz50-svate-valky.pdf)

¹⁴ WILLIAMSON, H. G. M. Word Biblical Commentary: *Ezra-Nehemiah*, str. 334.

Štvrtok: "Veľké dielo"

(Neh. 6,2,3 SEkP) ²*Sanballat a Gešem mi odkázali: Pod', porad'me sa spolu v niektorej dedine na rovine Óno. Zamýšľali mi však urobiť niečo zlé.* ³*Ja som k nim však poslal poslov s odkazom: Musím vykonať veľkú prácu, preto ta nemôžem prísť. Prečo by sa mala práca prerušiť iba preto, že ju opustím, aby som zišiel k vám?*

Nehemiáš piata kapitola popisuje sociálne problémy Židov v Jeruzaleme, je však znepokojivé, že samotná židovská šľachta úžerničila na ľude a chudobní ľudia museli predávať svoje deti do otroctva, aby mali na jedlo. Nehemiáš rázne dohovoril predstaveným národa a on sám išiel príkladom tým, že nevyberal od ľudí dane pre svoj guvernérsky plat a sám sa zapájal aj do stavebných prác.

Hned' prvý verš v šiestej kapitole nám predstavuje ako medzitým práce pokročili: "Vybudoval som hradby a neostali na nich trhliny, hoc vráta do brán som ešte do tých čias neosadil." Práca je už skoro hotová. Nepriatelia menia taktiku a chcú sa zbaviť Nehemiáša. Niektorí komentátori upozorňujú, že tento text je subjektívnym Nehemiášovým pohľadom na vec, a že Sanballatovi mohlo skutočne ísť o obnovenie vzťahov medzi guberniami pre uspokojenie perzského kráľa. Avšak z celého kontextu príbehu sa zdá byť takýto pohľad veľmi špekulatívny. WILLIAMSON uvádza niekoľko dôvodov, prečo boli Nehemiášove obavy oprávnené. (1) Pokiaľ by mal Sanballat skutočný záujem o zmier, mohol sa ponúknuť, že príde do Jeruzalema sám. (2) Ani jeho postoj pred ani po (vv. 5-9) nevizerá ako postoj niekoho, kto je oddaný zmiereniu. (3) Pokiaľ by sme teóriu o dobrých úmysloch Sanballata brali vážne, potom by sme nutne museli prísť k záveru, že je to samotný Nehemiáš, ktorý je hlavnou prekážkou zmierenia.¹⁵ Čo je samozrejme holý nezmysel, pretože pretrvávajúce spory len komplikovali Nehemiášovu snahu o obnovu mesta.

"... v niektorej dedine na rovine Óno" Nevieme presne, kde sa toto miesto nachádza. Slovenský ekumenický preklad prekladá hebr. výraz *hakkefirim* ako "v niektorej dedine", avšak môže ísť aj o vlastné meno prihraničnej obce Hakkefirim. Doslovný preklad slova *hakkefirim* je "levy"¹⁶. WILLIAMSON toto mesto identifikuje s podobne znejúcim mestom Kefira v Joz 9,17; 18,26 a Ezd 2,25. V tom prípade by odľahlosť tohto mesta mohla v Nehemiášovi vzbudiť podozrenie zo Sanballatovho návrhu.

Verš 4. nás upozorňuje, že ponuka od Sanballata sa podobným spôsobom opakovala štyrikrát, čo len mohlo Nehemiáša utvrdiť v jeho podozreniach.

¹⁵ WILLIAMSON, H. G. M. Word Biblical Commentary: *Ezra-Nehemiah*, str. 364.

¹⁶ FENSHAM, F. Ch. The New International Commentary of the Old Testament: *The Book of Ezra and Nehemiah*. str. 200.

Použitá literatúra

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

FENSHAM, F. Ch. The New International Commentary of the Old Testament: *The Book of Ezra and Nehemiah*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co. 1982. s. 268. eISBN 978-1-4674-0585-0. [Kindle version].

PRUDKÝ, Martin. Tzv. "svaté války" ve starověkém Orientu a ve zvěstování Bible. In *Spravodaj SKŽ*, č. 50, 2004/5764, pp. 8-15. [online], [cit. 18. oktobra 2019] dostupné z www: <<https://www.etf.cuni.cz/~prudky/pdf/04skz50-svate-valky.pdf>>

WILLIAMSON, H. G. M. Word Biblical Commentary: *Ezra-Nehemiah*, vol. 16. Grand Rapids: Zondervan, ePab edition 2018. s. 566. ISBN 978-0-310-58836-8.